

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai

2025 m. rugsėjo 15 d., Nr. 25-133SM

**DĖL PASTABŲ ĮSAKYMO PROJEKTUI DĖL BŪTINIAUSIŲ PREKIŲ IR PASLAUGŲ KAINŲ STEBĖSENOS TVARKOS
APRAŠO IR BŪTINIAUSIŲ PREKIŲ IR PASLAUGŲ SĄRAŠO PATVIRTINIMO (Nr. 25-13398)**

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), susipažinusi su Ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengtu ir derinimui patektu ekonomikos ir inovacijų ministro įsakymo „Dėl Būtiniausių prekių ir paslaugų kainų stebėsenos tvarkos aprašo ir Būtiniausių prekių ir paslaugų sąrašo patvirtinimo“ projektu (toliau – Įsakymo projektas) ir šiuo Įsakymo projektu tvirtinamu Būtiniausių prekių ir paslaugų kainų stebėsenos tvarkos aprašo projektu (toliau – Aprašas) ir Būtiniausių prekių ir paslaugų sąrašo projektu (toliau – Sąrašas), žemiau teikia pastabas.

LVK atkreipia dėmesį, kad Aprašo turinys kelia abejonių tiek dėl dubliavimo su jau egzistuojančiomis kitų institucijų funkcijomis, tiek dėl metodologinio pagrįstumo. Šiuo metu Valstybės duomenų agentūra ir kitos institucijos sistemingai renka, analizuoja bei viešina kainų pokyčių informaciją, todėl Apraše numatyta stebėseną faktiškai dubliuotų šiuos procesus. Įsakymo projektas taip pat nėra pakankamai aiškus metodologiniu požiūriu – lieka neatsakytas klausimas, kokiais objektyviais kriterijais remiantis bus vertinami skirtingų prekių ir paslaugų kainų pokyčiai. Ypač neaišku, kaip bus atsižvelgiama į regioninius skirtumus bei kompleksiską skirtingų paslaugų kainodaros struktūrą.

Todėl kyla abejonių dėl tokios analizės teikiamos pridėtinės vertės. Įsakymo projekto lydraštyje (teikime) yra referuojama į Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo Nr. I-657 2 straipsnio pakeitimo ir įstatymo papildymo 10¹ straipsniu įstatymo Nr. XV-317 10¹ straipsnio 3 dalį, kurioje nurodoma, kad „Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija ar įstaiga analizuoja pagal Sąrašą būtiniausių prekių ir paslaugų kainų pokyčių priežastis, remdamasi Valstybės duomenų agentūros rengiama ir Oficialiosios statistikos portale skelbiama statistine informacija ir teikia išvadas Vyriausybei dėl kainų stabilumo užtikrinimo“. Tačiau tokia analizė, atlikta be pilno konteksto, kaip iš tikrųjų formuojama įvairių prekių ar paslaugų kaina, negali sukurti realią padėtį atspindinčių išvadų. Kainodaros procesą daugelyje sektorių lemia itin kompleksiški veiksniai – nuo žaliavų kainų, darbo jėgos sąnaudų ar pasaulinių rinkų svyravimų iki specifinių reguliacinių įsipareigojimų, investicijų ar rizikos vertinimo kriterijų. Šių elementų neįmanoma tinkamai atskleisti remiantis vien tik statistine informacija. Kyla klausimas, ar tokios išvados turės realią vertę Vyriausybės sprendimams, ir ar tai nelems, jog politiniai sprendimai bus grindžiami remiantis supaprastinta ir dalinai klaidinančia informacija.

Šiuos bendruosius metodologinius ir tikslingumo klausimus geriausiai iliustruoja draudimo bei elektroninių ryšių sektoriai, kurių kainodaros yra specifinės ir itin kompleksiškos. Jų įtraukimas į Sąrašą ne tik nesuteiktų patikimo vaizdo apie realius procesus, bet ir galėtų lemti papildomas neigiamas pasekmes, susijusias su konkurencijos ribojimu, investicijų mažėjimu ar teisinių prieštaravimų kilimu.

Pirmiausia pažymėtina situacija dėl ryšio paslaugų, konkrečiai – mobiliojo ryšio ir interneto įtraukimo į Sąrašą. LVK pabrėžia, kad šių paslaugų kainodarą lemia visiškai kitokie veiksniai nei maisto ar komunalinių paslaugų srityse. Mobiliojo ryšio operatoriai nuolat patiria itin didelius infrastruktūros kaštus – vien per pastaruosius metus investicijos siekė apie 100 mln. eurų kasmet. Be to, įmonės moka dideles sumas už dažnių licencijas, kurios Lietuvoje yra vienos didžiausių regione. Šie kaštai yra ilgalaikiai, nuolat augantys ir tiesiogiai atsispindi galutinėje kainodaroje. Taip pat svarbu pažymėti, kad rinka yra visiškai prisotinta – aktyvių SIM kortelių skaičius jau viršija gyventojų skaičių, todėl operatoriai nebegali tikėtis vartotojų skaičiaus augimo, kuris kompensuotų didėjančius kaštus. Tokiu atveju kainų kilimas nebėra susijęs su konkurencijos trūkumu, o yra objektyviai nulemtas investicinių įsipareigojimų ir reguliacinių reikalavimų. Skirtingai nei kitose srityse, elektroninių ryšių sektoriuje valstybė pati kelia itin aukštus infrastruktūros ir modernizavimo reikalavimus, todėl šių paslaugų

prilyginimas kitoms būtiniausioms prekėms yra neproporcingas. Be to, Lietuvos Respublikos Ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – RRT) jau vykdo rinkos stebėseną, vertina paslaugų kokybę ir reguliuoja šią sritį. Naujas mechanizmas tik dubliuotų RRT funkcijas, didintų administracinę naštą ir galėtų neigiamai paveikti sektoriaus investicinį klimatą, lėtindamas technologinę pažangą. Atsižvelgdama į tai, LVK siūlo mobiliojo ryšio ir interneto paslaugas išbraukti iš Sąrašo, o šios rinkos stebėseną palikti RRT kompetencijai, kad būtų išlaikytas balansas tarp vartotojų interesų ir būtinybės užtikrinti tolesnes investicijas į paslaugų kokybę, prieinamumą bei Lietuvos technologinę pažangą.

Antra, draudimo sektoriaus įtraukimas į Sąrašą taip pat keltų esminius metodologinius, teisinius ir praktinius iššūkius. Draudimo įmokos nėra standartizuotos – jos apskaičiuojamos individualiai pagal draudimo žalų istoriją, turto būklę (būsto statybos metai, plotas ir kt.), vairuotojų amžių ir stažą ir pan. Todėl vidutinių kainų ar jų pokyčių viešinimas būtų netikslus, klaidinantis ir galintis iškreipti konkurenciją, ką yra akcentavusi ir Konkurencijos taryba. Tokia stebėseną faktiškai reikštų netiesioginį kainų reguliavimą, kuris prieštarauja Europos Sąjungos teisei (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvoms 92/49/EEB ir 2009/138/EB) bei Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintam ūkinės veiklos laisvės principui. Ji taip pat kirstųsi su valstybės politika mažinti avaringumą keliuose, nes galimai švelnintų įmokas pavojingiausiems vairuotojams. Be to, draudimo rinką jau prižiūri Lietuvos bankas, todėl papildomas kainų stebėjimas dubliuotų funkcijas, didintų administracinę naštą ir galėtų paskatinti tarptautines draudimo bendroves pasitraukti iš Lietuvos, mažinant konkurenciją. Tai ne tik mažintų draudikų motyvą investuoti į inovacijas ir paslaugų kokybę, bet ir ilgainiui pakenktų vartotojams, nes sumažėjusi konkurencija galėtų lemti aukštesnes įmokas.

Apibendrinant, LVK ragina Ekonomikos ir inovacijų ministeriją kritiškai peržiūrėti Įsakymo projektu tvirtinamo Aprašo metodologiją ir tikslus. Siūlomas kainų stebėsenos mechanizmas kelia rimtų abejonių dėl praktinės vertės, nes dubliuoja kitų institucijų veiklą, yra metodologiškai neapibrėžtas ir gali turėti neigiamų pasekmių kompleksiškiems sektoriams, tokiems kaip draudimas ar ryšio paslaugos. Todėl LVK siūlo šiuos du sektorius išbraukti iš Sąrašo ir užtikrinti, kad būtų sukurta racionali bei proporcinga sistema, kuri ne tik rinktų duomenis, bet ir realiai prisidėtų prie naudingų Vyriausybės sprendimų priėmimo.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė